

פרשת לך-לך התשפ"ג

ari.kahn@biu.ac.il

הרב ארי דוד קאהן

1. בראשית (פרשת לך לך) פרק יג פסוק ה - יח

(ה) וגם-ללוט ההלך את-אברהם הנה צאן-ובקר ואהלים: (ו) ולא-נשא אתם הארץ לשבת יחדו כִּי-היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו: (ז) ויהי-ריב בין רעי מקנה-אברהם ובין רעי מקנה-לוט והפגעני והפרזי אז ישב בארץ: (ח) ויאמר אברהם אל-לוט אל-נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כִּי אנשים אחים אנחנו: (ט) הלא כלה-הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם-השמאל ואימנה ואם-הימין ואשמאילה: (י) וישא-לוט את-עיניו וירא את-כל-כפר הירדן כי כלה משקה לפניו שחת ה' את-סדם ואת-עמרה כגויה' בארץ מצרים באכה צער: (יא) ויבחר-לו לוט את כל-כפר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו: (יב) אברהם ישב בארץ-כנען ולוט ישב בערי הכפר ויאהל עד-סדם: (יג) ואנשי סדם רעים ותטאים לה' מאד: (יד) וה' אמר אל-אברהם אתרי הפרד-לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן-המקום אשר-אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה: (טו) כי את-כל-הארץ אשר-אתה ראה לך אתגנה וינרעה עד-עולם: (טז) ושמתי את-נרעיה כעפר הארץ אשרו אם-יובל איש למנות את-עפר הארץ גם-זרעה ימנה: (יז) קום התהלך בארץ לארפה ולרחקה פי לך אתגנה: (יח) ויאהל אברהם ויבא וישב באלגי ממרא אשר בחברון ויבן-שם מזבח לה': פ

2. רש"י בראשית (פרשת לך לך) פרק יג פסוק יד

אתרי הפרד-לוט - כל זמן שהרשע עמו הנה הדבור פורש ממנו:

3. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק א - ה

(א) ויאמר ה' אל-אברהם לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך: (ב) ואעשה לגוי גדול ובאברכה ובאגדלה שמה והנה ברכה: (ג) ובאברכה מבך לך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה: (ד) ויילך אברהם כאשר דבר אליו ה' ויילך אתו לוט ואברהם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מתרן: (ה) ויקח אברהם את-שרי אשתו ואת-לוט בן-אחיו ואת-כל-רכושם אשר רכשו ואת-הנגפש אשר-עשו בתרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען:

4. בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כו - לב

(כו) ויחיי-תרח שבעים שנה ויולד את-אברהם את-נחור ואת-הרן: (כז) ואלה תולדת תרח תרח הוליד את-אברהם את-נחור ואת-הרן והרן הוליד את-לוט: (כח) וימת הרן על-פני תרח אביו בארץ מולדתו באור פשדים: (כט) ויקח אברהם ונחור להם נשים שם אשת-אברהם שרי ושם אשת-נחור מלפה בת-הרן אביו מלפה ואבי יסקה: (ל) ותהי שרי עקרה אין לה ולד: (לא) ויקח תרח את-אברהם בנו ואת-לוט בן-הרן בן-בנו ואת שרי פלתו אשת אברהם בנו ויצאו אתם מאור פשדים ללכת ארצה כנען ויבאו עד-תרן וישבו שם: (לב) ויהיו ימי-תרח חמש שנים ומאתים שנה וימת תרח בתרן: ס

5. אור החיים בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק א

עוד ירצה לומר שילך לו מארצו אך לא יהיה כסדר יציאתו מאור כשדים שיוליך עמו מולדתו ובית אביו אלא הוא לבדו יעזוב ארצו ויפרד גם ממולדתו ואפילו מבית אביו. אך אברהם לא הבין זה בדברי ה' ולקח עמו לוט. או אפשר שהבין כן אלא שלוט דבק בו כאומרם (לק"ד) ויילך אתו לוט דבק בו. והגם שאמר אחר כך (לק"ה) ויקח אברהם וגו' ואת לוט וגו' פירוש שלא דחפו, עד שימצא המצאה שלא כלימהו. ולזה תמצא כי כשמצא סיבה קטנה שרבו הרועים תיכף אמר אליו (לק"ג ט) הפרד וגו' אם הימין וגו', והדבר הוא כמעט זר שיאמר אליו כדברים האלה בכל כך הרחקה, אלא לצד שהיה חושב מחשבות להפרידו כדבר ה' לזה תכף במוצאו סיבה דחפו בב' ידים. וראיתי לחזק פירוש זה גם כן

ממה שאמר הכתוב (לקמן יג, יד) 'וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך מאמר זה יוכיח כי יושב ומצפה היה ה' מתי יפרד לוט, להראותו את הארץ שאמר לו בתחלת דבר אליו, אשר אראך, ולא הראהו עד עתה שנפרד לוט, והוא מאמר ראשון לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אז אראך:

6. אור החיים בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ד

וילך אברם וגו'. כל הכתוב מיותר שהרי אומר בסמוך בסדר הודעת ההליכה (פסוק ה) ויקח אברם וגו' ויצאו ללכת וגו': אכן כוונת הכתוב הוא להודיע חיבתו של אברהם שלא נתעכב אפילו שעה אחת אלא בגמר דברי ה' לך לך תכף וילך אברם ולא נתעכב לשום סיבה ועזב את אביו ומולדתו. ושעור תיבת כ"ף כאשר הודעת הזמן שהיה סמוך לדבר ה' אליו. והודיע הכתוב כי לוט לצד דביקותו באברהם הלך אתו פירוש לא לצד קיום מאמר ה' אלא ראהו הולך והלך עמו. וכוונתו בהודעה זו כי הגם שנתחכם אברהם לחפוז ללכת לבל יתחברו עמו ממולדתו ומבית אביו אף על פי כן לא הועיל בערך פרט זה והלך אתו לוט:...

7. אלשיך על בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ה

וילך אתו לוט כלומר מעצמו. כי אברם אחר שהוא יתברך צוה לו יעזב מהם כן עשה. ושם תאמר איך עזב לוט את ראש בית אב הוא תרח שבאו כלם סמוכים אצלו והלך אחר אברם, על כן אמר ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה כו' לומר כי להיות אברם גם הוא גדול בן חמש ושבעים שנה, ראה להיות סמוך ונטפל עמו, וזהו ואברם כו':

8. רד"ק בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ה

(ה) ואת לוט בן אחיו - כי היה נשמע אליו והניח זקנו והלך לו עם אברם:

אשר רכשו - הוא ולוט, והרכוש כולל כסף ושאר המטלטלים: ואת הנפש אשר עשו בחרן - העבדים והשפחות שקנו בחרן, ויהיה עשו כמו "עשה לי את החיל הזה" (דברים ח) ודעת אונקלוס על אותם האנשים שהחזירו לאמונה טובה היא אמונת אברהם אבינו, כי לוט היה מאמונתו לפיכך נתחבר עמו, והוא גם כן היה קורא לאנשים ומראה להם טעמים שיאמינו בה' ויעבדו אותו לבדו ולא הגלולים לפיכך אמר אשר עשו ולא אשר עשה. ורז"ל (ב"ר ל"ט) דרשו אשר עשו על אברהם ושרי, הוא מגייר את האנשים והיא הנשים, אשר עשו, כמו "אשר עשה את משה ואת אהרן" (שמואל א' י"ב ו') שגדלם ולמדם. ויצאו ללכת וגו' כלם היה לבם נכון ללכת ארצה כנען עם אברהם וכן עשו:

9. משך חכמה בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ד

(ד) וילך אתו לוט - קדם ביאתו לארץ ישראל הנה לו לוט חבר נרע, ולכך פתוב "אתו". וכשהיו בארץ ישראל נראה ה' פעמים, נתקדש בקדשה יתרה עד פי הנה לוט רחוק הרבה ממנו, ולכך פתוב "ויצל אברם ממצרים וכו' ולוט עמו" (להלן יג, א), דבק לוט מצד בחינתו הלוט אתו פתבר נרע. ולכך נאמר "וגם ללוט שהלוט את אברם" (שם פסוק ה), כי הוא לא הבין גדל השגתו ומעלתו, והבן.

10. בית הלוי בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ה

וילך אתו לוט כו' ויקח אברהם את שרה אשתו ואת לוט בן אחיו. הא דהזכיר הכתוב שנית ללוט משום דאברהם נהג בלוט כמו שהוא הדין בגר דמי שבא להתגייר לא היו מקבלין אותו רק דוחין אותו ורק אם מתחזק שוב מקבלין אותו וכמו שנהגה נעמי בתחילה אמרה להם שובנה בנותי ואחר כך כשראתה כי מתאמצת ללכת אתה קבלה אותה. וכן כאן בתחילה לא לקחו אברהם עמו רק לוט הלך מעצמו ואחר כך ויקח אברם כו' ואת לוט:

11. חזקוני בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ה

ואת לוט בן אחיו לוט אחיה של שרה היה כדכתיב ואת לוט בן הרן, וכתיב בהרן אבי מלכה ואבי יסכה ואמרו רבותינו יסכה זו שרה.

12. מלבי"ם בראשית (פרשת לך לך) פרק יב

(ד) מ"ש וילך אברם כפול עם מ"ש ויקח אברם את שרי אשתו וכו'... וילך אברם אינו כפול עם מ"ש אח"ז ויקח אברם את שרי אשתו, כי פה יכוון על ההליכה המחשביית שזאת היתה תיכף שנפרד במחשבתו ולבבו מארצו ואח"ז גם ממולדתו וכתב כאשר דבר אליו ה', וגם ר"ל שאע"פ שהבטיח ה' שכר ע"ז לא עשה זאת בעבור היעודים הטובים האלה ולתקות שכר, רק לש"ש בלבד כאשר צוה אליו ה', אבל לוט לא הלך על כוונה זו רק וילך אתו לוט, לא הלך כדי להפרד מבית אביו, בהפך, שהלך מפני שלא רצה להפרד מאברהם, ועז"א וילך אתו [שמורה על הטפל...].

(ה) ויקח אברם, אחר שספר ההליכה המחשביית יספר ההעתקה וההליכה בפועל...

13. אילת השחר בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק ד

וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט. הפסוק מחלק בין הליכת אברהם להליכת לוט, דעל לוט כתוב פעם נוספת וילך, וי"ל משום שאברהם הלך כיון שנצטווה, משא"כ לוט שנתלוה אליו ללא שנצטווה משו"ה כתוב וילך בפני עצמו (ובמד"ר ל"ט י"ג איתא ולוט טפל לו, ומפרש הרד"ל כלומר בדבר ה' רק מעצמו נטפל לאברהם), ויל"ע אם כאשר דבר אליו ה' הכונה לעצם ההליכה, או גם לצורת ההליכה, דהיינו עם מי ללכת (ועי' בהגהות הרד"ל הנ"ל, ובאוה"ח כאן ולעיל פסוק א', האם הקדוש ברוך הוא רצה שלוט ילך עמו):

14. בראשית (פרשת לך לך) פרק יב פסוק יא - כד

(יא) ויקחו את-כל-רכש סדם ועמרה ואת-כל-אכלם וילכו: (יב) ויקחו את-לוט ואת-רכשו בן-אחי אברם וילכו והוא יושב בסדם: (יג) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכן באל"י ממרא האמלי אחי אשפל ואחי ענר והם בעלי ברית-אברם: (יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את-חניכיו וליני ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד-דון: (טו) ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויבם וירדפם עד-חובה אשר משמאל לדמשק: (טז) וישוב את-כל-הרכש וגם את-הנשים ואת-העם: ... (כא) ויאמר מלך-סדם אל-אברם תו-לי הנפש והרכש קח-לך: (כב) ויאמר אברם אל-מלך סדם הרמתי ידי אליה אל עליון קנה שמים וארץ: (כג) אם-מחוט ועד שרוף-נעל ואם-אקח מכל-אשר-לך ולא תאמר אני העשיתי את-אברם: (כד) בלעזרי רק אשר אכלו הנערים וחלק הנשים אשר הלכו אחי ענר אשפל וממרא הם יקחו חלקם:

15. בראשית (פרשת לך לך) פרק טו פסוק א - ו

(א) אתרו הדברים האלה הנה דבר-ה' אל-אברם במחנה לאמר אל-תירא אברם אנכי מגן לך שרדך הרבה מאד: (ב) ויאמר אברם אדני ה' מה-תתן-לי ואנכי הולך עריצי ובן-משק ביתי הוא דמשק אליעזר: (ג) ויאמר אברם הן לי לא נתתה גרע והנה בן-ביתי יורש אתי: (ד) והנה דבר-ה' אליו לאמר לא יירשך זה פייאם אשר יצא ממעיך הוא יירשך: (ה) ויוצא אתו החוזה ויאמר הבט-נא השמימה וספר הכוכבים אם-תוכל לספר אתם ויאמר לו פה יתנה זרעה: (ו) והאמן בה' ויחשבה לו צדקה:

16. רש"י בראשית (פרשת נח) פרק יא פסוק כח

על פני תרח אביו - בחיי אביו. ומדרש אגדה אומר שפעל ידי אביו מת; ששקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שפנת את צלמיו, והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבבו אם אברם נוצח אני משלו, ואם נמרוד נוצח אני משלו; וכשנצל אברם, אמרו לו להרן משל מי אתה? אמר להם הרן משל אברם אני, השליכוהו לכבשן האש ונשרף, ונהו אור כשדים (ב"ר)...

17. ספורנו בראשית (פרשת לך לך) פרק יג פסוק ט

הפרד נא מעלי. הפרד אתה אל הצד אשר תבחר, ואני אסע אל הפכו:

18. בראשית רבה (וילנא) (פרשת לך לך) פרשה מא סימן ה

רבי בְּרַכְיָה בִּשְׁם רַבִּי יְהוּדָה בֶּן רַבִּי סִימּוֹן אָמַר בְּהֶמְתּוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ הִיָּתָה יּוֹצֵאָה זְמוּמָה, וּבְהֶמְתּוֹ שֶׁל לוֹט לֹא הִיָּתָה יּוֹצֵאָה זְמוּמָה. הָיוּ אוֹמְרִים לָהֶם רוּעֵי אַבְרָהָם הִפְרָה הַגָּזֶל, הָיוּ אוֹמְרִים לָהֶם רוּעֵי לוֹט כִּי אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם (בראשית יב, ז): לְזַרְעָה אֲתָן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְאַבְרָהָם פָּרְדָה עֲקָרָה וְאִינוּ מוֹלִיד, לְמַתָּה הוּא מֵת וְלוֹט בֶּן אֲחִיו יוֹרְשׁוֹ וְאֵין אֶכְלִין מְדִידָהוֹן אִינוֹן אֶכְלִין. אָמַר לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּי אָמַרְתִּי לוֹ (בראשית טו, יח): לְזַרְעָה נָתַתִּי, אֵימַתִּי לְכַשְׁיֶעֱקְרוּ שְׁבָעָה עֶמְמִים מִתּוֹכָה, (בראשית יג, ז): וְהַפְּנֵעֵנִי וְהַפְּרֹדֵי אֲזִישָׁב בְּאֶרֶץ, עַד עַכְשָׁו מִתְּבַקֵּשׁ לָהֶם זְכוּת בְּאֶרֶץ.

19. ילקוט שמעוני תורה פרשת לך לך רמז ע

הלא כל הארץ לפניך הפרד [י"ג, ט] הבדל אין כתיב כאן אלא הפרד כשם שפרדה זו אינה קולטת זרע כך אי אפשר לאותו האיש להתערב בזרעו של אברהם,

20. בראשית רבה (וילנא) (פרשת נח) פרשה לח סימן ו

ו ר"א ורבי יוחנן, ר"א אומר ודברים אחדים דבורים אחדים, מעשה דור המבול נתפרש, מעשה דור הפלגה לא נתפרש ודברים אחדים שאמרו דברים חדים על ה' אלהינו ה' אחד ועל אברהם בארץ אמרו אברהם זה פרדה עקרה הוא אינו מוליד, ועל ה' אלהינו, אמרו לא כל הימנו לבור לו את העליונים וליתן לנו את התחתונים, אלא באו ונעשה לנו מגדל ונעשה עבודת כוכבים בראשו וניתן חרב בידה ותהא נראת כאלו עושה עמו מלחמה, דבר אחר ודברים אחדים ודברים אחדים, מה שביד זה ביד זה ומה שביד זה ביד זה, רבנן אמרי שפה אחת, משל לאחד שהיה לו מרתף של יין פתח חבית ראשונה ומצאה של חומץ שנייה ומצאה של חומץ שלישית ומצאה של חומץ הא משפו דכולא ביש:

21. פנים יפות בראשית (פרשת לך לך) פרק יג פסוק ט

הפרד נא מעלי. אמרו חז"ל בפ"ב דנזיר [כג א] דרש רבא [משלי יח, יט] אח נפשע מקרית עוז זה לוט, ומדנים כבריח ארמון, דכתיב [דברים כג, ד] לא יבוא עמוני ומואבי. נראה שרמז בזה אברהם שאמר הפרד נא מעלי, היינו שאסור איסור עולם לדבק בו, והטעם כיון שהיה קרוב אליו והעלהו בקדושה, ואחר כך ראה אברהם אבינו ע"ה שהרשיע לוט שאי אפשר להעלותו עוד, ולכך הוציא את קדושתו ממנו, כענין שאחז"ל [פסחים מט ב] שנה ופירש קשה מן הכל, כיון שכבר עלה בקדושה ונפרד, הוא מקולקל יותר, וכיון שאברהם היה קרוב אליו ממשפחתו, הוציא ממנו הקדושה הקרובה אליו, ומ"ש אנשים אחים אנחנו ולא אמר סתם כי אחים אנחנו היינו מפני שלא היתה הקורבה ביניהם מתחלה אלא מצד אב כמו שפירש"י בפ' וירא [כ, יב], אך לא בת אמי מפני שהרן מאשה אחרת היה, ואפשר מזה הטעם אמרו [יבמות עו ב] עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, כי לא היתה הקורבה מתחילה אלא מצד אב, והיינו דפירש"י בפ' חיי שרה [כד, מט] בפ' ואפנה על ימין או על שמאל זה לוט מפני שלא נאסרו הנקבות.

22. אלשיך פרשת נח

ושמא תאמר איך יורק השפע אל העיר ומגדל זה, לזה אמר וראשו בשמים, והוא כי ראשו של מגדל מרמז אל כח זכר המשפיע דרך חצונים, ... ומה גם עתה על ידי כל הטומאה הזאת, ואם כן על ידי זה ישאר כל העולם הזה אל החצונים לגמרי, ולא אל קדושי עליונים שנפשותם חלק אלהים קדושים: והנה הוקשה להם, כי ראו בלהטיהם ובאצטגנינות שלהם כי יבא אברהם וימשוך הקדושה אל העולם השפל ותתבטל כוונתם, על כן אמרו שהוא פרדה עקרה ולא יוליד כו', והוא במה שאמרו רבותינו ז"ל בפרקי דרבי אליעזר כי כל הנפש אשר עשה בחרן ובשאר המקומות, לא נמשך גרותן לדור אחר כלל, באופן לא נמשכה הקדושה רק לזרעו אחריו ... ועל כן אמרו מה שינגדנו אברהם להמשיך הקדושה לארץ לא יתקיים, כי לא יוליד זרע להמשיך הקדושה בעולם, שהנפשות אשר יעשה לא יתמידו, באופן תעשה מחשבותינו: